

Карти на стіл
Агата Крісті

Легендарний Пуаро

Багатий містер Шайтана має дивне захоплення: він колекціонує... вбивць. Моторошні злочини, тактика вбивці, логіка злодіяння – його таємна пристрасть. І ще – ризик. Одного разу Шайтана запрошує до себе на вечерю вісьмох гостей: чотирьох детективів, серед яких – знаний Еркюль Пуаро, і чотирьох гаданих убивць. Розмова про нерозкриті вбивства плавно переходить у гру в бридж. Господар покидає гравців, а сам влаштовується в кріслі біля каміна. Та коли гра закінчується, гості знаходять чоловіка мертвим. Хтось встромив містерові Шайтані стилет прямо в серце. І цей хтось – умілий гравець, що чудово блефував увесь цей час...

Агата Крісті

Карти на стіл

AGATHA CHRISTIE

CARDS ON THE TABLE

AGATHA CHRISTIE, POIROT and the Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and elsewhere. All rights reserved.

Cards on the Table © 1936 Agatha Christie Limited. All rights reserved

Translation entitled «Карти на стіл» © 2020 Agatha Christie Limited. All rights reserved

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Передмова

Побуває думка, що будь-яка детективна історія – це наче верховони: на старті вишиковуються учасники – коні та їхні вершники. «Обирайте фаворита і робіть свої ставки!» А втім, у детективах фаворита обирають зовсім не так, як на верховонах. Іншими словами, тут ставку радше роблять на найнепримітнішого персонажа! Просто оберіть того, кого найменше підозрюєте у скоєнні злочину, і в дев'яťох випадках із десяти влучите в яблучко.

Оскільки я не хочу, щоб мої вірні читачі зараз же відкинули цю книжку в пориві роздратування, покваплюся заздалегідь попередити їх, що ця книжка не така. У наших верховонах лише чотири учасники, і всі вони могли б скоїти цей злочин за відповідних обставин. Це зводить нанівець елемент несподіванки. А втім, я вважаю, що всі чотири особи, кожна з яких уже колись убивала і здатна вбити знову, все-таки викликають чималий інтерес. Це четверо абсолютно різних людей. У своїх злочинах вони керуються мотивами, які характерні саме для їхніх типів особистості. Вони всі вдаються до різних методів. Отож шлях до розгадки – через психологічний аналіз, але тим і цікавіше, адже коли вже все сказано і все зроблено, залишається найзахопливіша річ – досягнути внутрішній світ убивці.

Я можу назвати ще один аргумент на користь цієї історії: цей випадок був одним із найулюбленіших в арсеналі Еркюля Пуаро. Проте, коли він переповів цю історію своєму другові капітану Гастінгсу, той назвав її вкрай нудною! Цікаво, з ким із цих двох джентльменів погодяться мої читачі.

Розділ перший. Містер Шайтана

– Мій любий мсьє Пуаро!

Голос, що пролунав, був м'яким і спокійним. У ньому не було нічого імпульсивного чи награного. Такий голос використовують свідомо, неначе якийсь особливий інструмент.

Еркуль Пуаро різко крутнувся.

Він уклонився і гречно потиснув простягнуту руку.

У його очах було щось незвичне. Хтось міг би припустити, що ця випадкова зустріч пробудила в бельгійцеві емоції, які тому не часто доводилося переживати.

– Любий містере Шайтана, – озвався він.

На якусь мить між чоловіками запала мовчанка. Вони скидалися на двох дуелянтів en garde[1 - Напоготові (фр.). (Тут і далі прим. пер.)].

Зусібч їх оточувала вишукано вбрана млява лондонська публіка. Голоси довкола звучали розмірено й приглушено.

– Кохана... та це просто перфектно!

– Вони божественні, правда ж, любий?

То була виставка табакерок у Вессекс-Гаузі. Вартість входу – одна гінея, виручені кошти передавалися на допомогу лондонським лікарням.

– Мій дорогий друже, – промовив містер Шайтана, – я такий радий зустрічі! Щось давненько нікого не засуджували до повішання чи страти на гільйотині. Невже зараз у кримінальному світі не сезон? Чи все-таки сьогодні нас очікує якесь пограбування? Ото було б пікантно.

– На жаль, мсьє, – відказав детектив. – Я тут сьогодні лише як приватна особа.

Увагу містера Шайтани на мить привернула Симпатична Молода Особа, на чие обличчя з одного боку спадала хвиля тугих кучерів, схожих на шерсть пуделя, а з іншого боку голови примістився убір у вигляді трьох рогів достатку, зроблених із чорних соломинок.

Містер Шайтана звернувся до неї:

– Моя люба... чому ж ви не прийшли до мене на вечірку? Це справді була неймовірна вечірка! Доволі багатьом гостям навіть удалося поговорити зі мною! А одна жіночка навіть сказала: «Як ваші справи?», «Бувайте» і «Дякую вам велике». Але в цьому нічого дивного, вона ж бо, бідолашка, сама з Гарден-Сіті[2 - Місто-сад (англ. garden city). Місто, житлові квартали якого оточені сільським ландшафтом.]!

Поки Симпатична Молода Особа підшуковувала правильні слова для відповіді, Пуаро випала нагода ретельно роздивитися розкішну лінію волосся, що прикрашала верхню губу

містера Шайтани.

То були гарні вуса – справді добротні вуса – мабуть, єдині вуса в цілісінському Лондоні, що могли конкурувати з вусами самого мсьє Еркюля Пуаро.

– Утім, вони не такі вже й пишні, – пробурмотів він сам до себе. – Ні-ні, ці вуса, безумовно, поступаються моїм з усіх боків. Tout de m?me[3 - А все-таки (фр.)], вони однаково привертають увагу.

Власне кажучи, містер Шайтана привертав увагу цілою своєю персоною – усе в цьому чоловікові сприяло приверненню уваги. Він свідомо взяв образ такого собі Мефістофеля. Високий і худий, із видовженим меланхолійним обличчям, масивними, чорними як вугілля бровами, які одразу впадають в око, вусами, змащеними воском і підкрученими по краях, і невеличкою чорною борідкою. Його вбрання було справжнім витвором мистецтва – абсолютно вишукане, але й із нотками екстравагантності.

Кожен істинний англієць так і хотів зацідити Шайтані, щойно забачивши його! Не відрізняючись оригінальністю, вони всі як один казали: «Он же ж той триклятий даго[4 - Презирливе прізвисько італійця, іспанця чи португальця.] Шайтана!»

Дружини, дочки, сестри, тітки, матері й навіть бабусі цих джентльменів відповідали їм, змінюючи стиль своїх висловлювань відповідно до свого віку: «Так-так, любий. Звісно, він просто жадливий. Але ж який багатий! І які неймовірні прийоми влаштовує! А ще він завжди має наготові якісь кумедні та зловтішні оповідки про всіх і кожного».

Ніхто не міг напевне сказати, був містер Шайтана аргентинцем, португальцем, греком, а чи представником іще якоїсь іншої національності, що її однаково недолюбливали вузьколобі британці.

Однак про три факти можна було говорити з абсолютною впевненістю.

Цей чоловік розкішно й безтурботно проживав у прекрасній квартирі на Парк-лейн[5 - Вулиця в центральній, дорогій частині Лондона.].

Він влаштовував неймовірні вечірки – величезні гульбища, маленькі забави, моторошні ігрища, поважні прийоми та ще якісь абсолютно «потойбічні» химерії.

І він був людиною, якої майже всі трохи побоювалися.

Щодо останнього пункту, то важко чітко пояснити, чим це було зумовлено. Можливо, він справляв враження людини, що знає про всіх більше, ніж треба. А ще його почуття гумору інколи здавалося дещо незвичним.

Люди завжди наче підсвідомо відчували, що з містером Шайтаною краще поводитися обережно.

Сьогодні йому захотілося спіймати на свій гачок цього кумедного чоловічка Еркюля Пуаро.

– Невже навіть поліціантам потрібен відпочинок? – запитав містер Шайтана. – Взялися вивчати мистецтво на схилі літ, мсьє Пуаро?

Бельгієць доброзичливо всміхнувся.

– Я так бачу, – почав він, – що ви й самі дали три табакерки на виставку.

Співрозмовник лише відмахнувся рукою.

– Та то мені випало позбирати всілякі дрібнички тут і там. Треба вам якось навідатися до мого помешкання. У мене вдома є кілька цікавинок. Я не обмежуюсь якимось конкретним періодом чи типом речей.

– У вас уподобання справжнього католика, – зауважив, усміхаючись, Пуаро.

– Можна сказати й так.

Раптом очі Шайтани зблиснули вогнем, кутики його вуст здійнялися вгору, а брови вигнулися якоюсь незрозумілою дугою.

– Я навіть міг би показати вам деякі експонати, які зацікавили б вас із професійної точки зору, мсьє Пуаро!

– Отже, ви володієте приватним «Чорним музеєм».

– Тю! – Містер Шайтана зневажливо клацнув пальцями. – Чашка, з якої пив Брайтонський убивця, лом, яким користувався знаменитий грабіжник, – то якісь дитячі забавки! Я ніколи не став би возитися з такими речами. Я колекціую лише найкраще.

– І що ж, на вашу думку, є найкращим з-поміж злочинної атрибутики з мистецької точки зору? – запитав Пуаро.

Містер Шайтана нахилився вперед і поклав два пальці на плече співрозмовника. Слова вирвалися різким шипінням із його вуст:

– Найкраще, мсьє Пуаро, – це самі люди, що вчиняють ці злочини.

Брови чоловічка легенько здійнялися вгору.

– Ага, бачу, я вас налякав, – промовив містер Шайтана. – Ах, мій любий, любий друже, ми з вами дивимосся на ці речі наче з двох протилежних полюсів! Для вас злочин – це питання рутини: вбивство, розслідування, взятий слід і врешті-решт (ви ж бо, безумовно, свою справу знаєте) вирок. Мене ж такі банальності нітрохи не цікавлять! Мені байдужі будь-які неякісні екземпляри. А спійманий убивця – вже за визначенням невдаха. Він другосортний. Ні-ні, я дивлюся на справу з мистецької точки зору. Я колекціоную виключно найкраще!

– І те ваше найкраще – це...? – допитувався Пуаро.

– Мій сердечний друже... Це ті, чиї злочини не розкрили! Ті, кому вдалося уникнути покарання! Злочинці, які спокійно живуть собі серед нас, не викликаючи навіть тіні підозри щодо себе. Погодьтеся, що мое захоплення доволі цікаве.

– Власне кажучи, я використав би дещо інше слово для цього...

– Маю ідею! – вигукнув містер Шайтана, не звертаючи уваги на бельгійця. – Як щодо невеличкої вечері? Вечері, під час якої ви зможете познайомитися з моїми експонатами! Це справді пречудовий задум. Як це він мені раніше не спав на думку? О так, так... я це вже бачу, дуже добре бачу... Дайте мені трохи часу... тижня буде замало. Скажімо, ще за тиждень. Ви не будете зайняті? Який би нам обрати день?

– Мені підійде будь-який, – відповів Пуаро, вклонившись при цих словах.

– Гаразд... Тоді як щодо п'ятниці? Це у нас буде п'ятниця 18-го числа. Я собі зараз же внесу це в записник. Знали б ви, в якому я захваті від цієї ідеї.

– Не можу сказати те саме зі свого боку, – неспішно промовив Пуаро. – Не подумайте, що я невдячний за ваше люб'язне запрошення. Ні, це зовсім не так...

Шайтана перебив його:

– Проте це все шокує вашу тонку буржуазну натуру? Мій дорогий друже, ви повинні позбавитися обмежень, нав'язаних поліційною ментальністю.

Детектив повільно протягнув:

– Не буду заперечувати, що мое ставлення до вбивств цілковито буржуазне.

– Але, друже мій, чому ж так? Коли це якась дурнувата, абияк виконана різанина рівня м'ясника, то тут я мушу з вами погодитися. Проте вбивство може бути і справжнім мистецтвом! Убивця може бути митцем.

– Так-так, беззаперечно.

– То що ви скажете в такому разі? – запитав містер Шайтана.

– Що навіть у такому разі він однаково залишається вбивцею!

– Але ж, мій любий мсьє Пуаро, коли хтось робить свою роботу надзвичайно добре, то це виправдовує його! Ви хочете діяти вкрай нудним і нецікавим способом: повиловлювати всіх убивць, натягнути на кожного кайданки, а потім із самого ранечку перевішати їх усіх одним махом. Я ж вважаю, що по-справжньому успішний убивця має отримувати пенсію від держави й нескінченні запрошення на вечері від людей!

Бельгієць знизав плечима.

– Я не такий уже й байдужий до мистецтва злочину, як ви собі гадаєте. Я можу захоплюватися ідеальним убивством так само, як я можу захоплюватися тигром – цим розкішним золотаво-смуғастим звіром. Але я волію захоплюватися ним із-поза меж його клітки. Я не стану заходити всередину. Хіба що цього вимагатиме мій обов’язок. А все тому, містере Шайтана, що тигр може накинутися...

Містер Шайтана розсміявся.

– Зрозуміло. Ну а вбивця?

– А вбивця може вбити, – відповів Пуаро серйозним тоном.

– Мій найдорожчий друже, ви страшенний панікер! То ви не прийдете ознайомитися з моєю колекцією... тигрів?

– Навпаки, я захоплений цією ідеєю.

– Як це сміливо з вашого боку!

– Ви мене не зовсім правильно розумієте, містере Шайтана. Мої слова – це певною мірою попередження. Ви хотіли, щоб я визнав вашу ідею щодо колекціонування вбивць цікавою. Я ж відповів, що радше використав би інше слово для цього. Я назвав би її небезпечною. Гадаю, містере Шайтана, ваше гобі можна назвати доволі небезпечним!

Його співрозмовник зайшовся мефістофелівським сміхом. Тоді він сказав:

– То я можу чекати на вас 18-го числа?

Пуаро легенько вклонився.

– Ви можете чекати на мене 18-го числа. Mille remerciements[6 - Дуже дякую (фр.)].

– Влаштуємо невеличкий прийом, – замислено протягнув Шайтана. – Не забудьте. Чекаю о восьмій вечора.

А тоді він пішов геть. Детектив постояв хвилину-дві, проводячи чоловіка поглядом.

Він повільно й замислено похитав головою.

Розділ другий. Вечеря у містера Шайтани

Двері квартири містера Шайтани безшумно відчинилися. На порозі з'явився сивочолий дворецький і впустив Пуаро всередину. Потім так само абсолютно безшумно зачинив двері і вправно допоміг гостеві зняти пальто й капелюха.

Він пробурмотів тихим невиразним голосом:

– Як вас відрекомендувати?

– Мсьє Еркюль Пуаро.

Приглушений гул розмови вихором увірвався в коридор, коли дворецький прочинив двері й оголосив:

– Мсьє Еркюль Пуаро.

Зі склянкою хересу в руці містер Шайтана вийшов назустріч гостеві. Господар, як завжди, був бездоганно вбраний. Сьогодні він як ніколи сильно скидався на живе втілення Мефістофеля, а глузливий вигин брів здався ще підкресленішим, ніж зазвичай.

– Дозвольте мені відрекомендувати вам... Чи знайомі ви з місіс Олівер?

Шайтана – цей справжній шанувальник видовищ – отримав неабияке задоволення від здивування, що промайнуло обличчям Пуаро.

Місіс Аріадна Олівер була надзвичайно відома як одна з провідних авторок детективних та інших гостросюжетних творів. Її перу також належали такі популярні (хоч і нашпиговані помилками) статті, як «Злочинні схильності», «Видатні Crimes Passionnels»[7 - Злочини з

пристрасті (фр.).]», «Вбивство заради кохання та вбивство заради вигоди: порівняння». До того ж вона була затятою феміністкою, і коли вся преса обговорювала якесь резонансне вбивство, то в місіс Олівер неодмінно брали інтерв'ю, а вона зазначала, що «от якби Скотленд-Ярдом керувала жінка!». Вона була ревною поборницею жіночої інтуїції.

Щодо решти, це була доброзичлива жінка середніх літ, радше симпатична, хоча й трохи безладна, з гарними очима й масивними плечима та копицею неслухняного сивого волосся, з яким вона постійно експериментувала. То вона могла з'явитися в образі чистокровної інтелектуалки з гладенько причесаним волоссям, зібраним на потилиці у величезний пучок, а вже наступного дня несподівано вразити всіх своїми завитками у стилі середньовічних Мадонн або ж і зовсім масивними, дещо неохайними, кучерями. На сьогоднішню зустріч місіс Олівер прийшла з гривкою.

Приємним низьким басом вона привіталася з Пуаро, якого вже мала змогу якось зустріти під час одного літературного обіду.

— Ну а з суперінтендантом[8 - Поліційне звання у Великій Британії. Вище за рангом від головного інспектора.] Баттлом, ви, безумовно, вже знайомі, — сказав містер Шайтана.

Кремезний здоровань із дерев'яним обличчям подався трохи вперед. Постать суперінтенданта не лише справляла враження, наче цей чоловік був увесь витесаний із дерева, а ще й не залишала сумнівів, що дерево це було взято зі справжнісінького бойового корабля.

Очевидно, Баттл був взірцевим представником Скотленд-Ярду. Він завжди мав незворушний і навіть трохи дурнуватий вигляд.

— Ми знайомі з мсьє Пуаро, — підтвердив суперінтендант.

Його дерев'яне обличчя розпливлося в усмішці, а потім одразу повернулося до свого звичного виразу беземоційності.

— А це полковник Рейс, — продовжив містер Шайтана.

Пуаро раніше не зустрічав полковника Рейса, але дещо про нього знав. Цей темноволосий красивий добряче засмаглий чоловік років п'ятдесяти зазвичай перебував десь у найвіддаленіших гарнізонах імперії — особливо якщо там назрівала якась біда. «Таємна служба» — це, звісно, доволі мелодраматичний термін, але за допомогою нього можна досить точно пояснити мирським умам специфіку та масштаби діяльності полковника.

Пуаро вже встиг цілком зрозуміти, що саме запланував господар на сьогоднішній вечір, й оцінити дотепну суть його намірів.

– Решта гостей спізнюються, – промовив містер Шайтана. – Мабуть, тут я дав маху. Здається, я сказав їм приходити о 20: 15.

Але цієї миті двері відчинилися і дворецький оголосив:

– Доктор Робертс.

Чоловік, який зайшов усередину, всіма своїми манерами одразу нагадав типову бадьюру лікарську поведінку. Це був життєрадісний рум'янощокий чолов'яга середніх років із маленькими сьйливими очками, волоссям, що потроху починало лисіти, і схильністю до embonpoint[9 - Повноти (фр.).]. Та й узагалі все в ньому мало по-лікарськи начищений до блиску й продезінфікований до неможливості вигляд. Він рухався енергійно і впевнено. Було досить лише одного погляду на нього, щоб запевнитися, що його діагноз неодмінно буде правильним, а лікування – приемним та ефективним. Так і очікуеш почути від нього: «Келишок шампанського прискорить одужання». То був чоловік із роками й роками життєвого досвіду за плечима!

– Сподіваюся, я не спізнився? – промовив доктор Робертс зі щирим занепокоєнням.

Він потиснув руку господареві вечора й познайомився з рештою гостей. Знайомство з Баттлом, здавалося, особливо потішило лікаря.

– Подумати лишень, та на ваших плечах мало не весь Скотленд-Ярд тримається, чи не так? Оце справді цікаво! Негарно, звісно, змушувати вас говорити про роботу, але маю попередити, що навряд чи зможу стриматися. Я завжди цікавився темою злочинів. Не найкраще захоплення для лікаря, мабуть. Головне, не розповідати про це своїм пацієнтам зі слабкими нервами, га-га-га!

Двері знову відчинилися.

– Місіс Лоррімер.

Місіс Лоррімер була вишукано вбраною шістдесятилітньою жінкою. Риси її обличчя були витонченими й делікатними, сиве волосся красиво вкладеним, а голос її звучав чітко й виразно.

– Маю надію, я не запізнилася, – сказала вона, підходячи до господаря.

Потім жінка розвернулася від нього, щоб привітатися з доктором Робертсом, з яким уже була знайома.

Знову залунав голос дворецького:

– Майор Деспард.

Майор Деспард був високим худорлявим гарним чоловіком, красу чийого обличчя дещо зіпсував шрам на скроні. Привітавшись з усіма, він одразу ж ковзнув у бік полковника Рейса, і двоє чоловіків згодом уже говорили про спорт і обмінювалися досвідом сафарі.

Двері відчинилися ще раз, і дворецький оголосив про прибуття останньої гості:

– Міс Мередіт.

У кімнату ввійшла дівчина років двадцяти. Вона була середнього зросту і вродлива з вигляду. Її каштанові кучері були зібрані на потилиці, а дивилася вона на всіх поглядом своїх великих сірих широко розплющених очей. Обличчя дівчини було лише трошечки припудрене, без зайвого макіяжу. Вона говорила повільно й сором'язливо.

– Святі небеса, – вигукнула вона, – невже я остання?

Містер Шайтана не забарився з хересом і компліментами для новоприбулої гості. Він відрекомендував її дуже офіційно, майже церемоніально.

Врешті-решт міс Мередіт із келихом хересу в руці опинилася поруч із Пуаро.

– Наш друг – великий прихильник церемоніалу, – зауважив чоловічок із усмішкою на вустах.

– Я знаю, – погодилася дівчина. – У наш час усі переважно обходяться без формальних представлень. Просто кажуть: «Гадаю, тут усі одне одного знають», та й по всьому.

– І не переживають, чи це справді так?

– І не переживають, чи це справді так. Інколи від цього виникають незручні ситуації. Але, думаю, це вселяє відчуття трепоту й таємничості.

Вона повагалась якусь мить, а потім додала:

– А ось це місіс Олівер, письменниця?

Басовий голос місіс Олівер саме гучно линував кімнатою в цей момент, поки вона розмовляла з доктором Робертсом:

– Ви не можете заперечити існування жіночих інстинктів, лікарю. Жінки, безсумнівно, володіють такими речами.

Забувши, що тепер її чоло прикрите гривкою, вона за звичкою хотіла відкинути волосся назад із лоба, але чубчик незмінно залишився на місці.

– Так, це місіс Олівер, – відповів бельгієць.

– Та, що написала «Знахідку в бібліотеці»?

– Власною персоною.

Міс Мередіт трохи насупилася.

– А той джентльмен із дерев'яним обличчям... Здається, містер Шайтана назвав його суперінтендантом?

– Зі Скотленд-Ярду.

– А ви?

– А що я?

– Я все про вас знаю, мсьє Пуаро. Це ви розкрили ті «вбивства за абеткою».

– Мадемуазель, я цілком збитий із пантелику.

Міс Мередіт звела брови.

– Містер Шайтана, – почала вона, а тоді замовкла. – Містер Шайтана...

Пуаро заговорив стишеним голосом:

– Скидається на те, що він полюбляє тему злочинів. Можна сказати й так. Звісно, він хоче почути, як ми ведемо суперечку одне з одним. Він он уже підбурює місіс Олівер та доктора Робертса. Вони там обговорюють отрути, які не залишають після себе слідів.

– Що за дивний чоловік! – вигукнула міс Мередіт, майже хапаючи ротом повітря.

– Доктор Робертс?

– Та ні, містер Шайтана.

Її тілом пройшла легенька дрож, перш ніж вона заговорила знову:

– Мені здається, що в ньому є щось трохи моторошне. Ніколи не знаєш, чого від нього

чекати. Речі, які його веселять, можуть виявитися насправді чимось... чимось абсолютно жорстоким.

– Як-от полювання на лисиць?

Міс Мередіт кинула на чоловічка погляд, повний докору.

– Я мала на увазі щось зовсім інше. Щось таке... східне!

– У нього справді фантазія строката, – погодився Пуаро.

– Перепрошую, ви сказали «як у ката»?

– Ні-ні, строката.

– Не можу сказати, що він мені дуже подобається, – зізналася дівчина, стишивши голос.

– Повірте, однак, що вечеря в нього вам точно сподобається, – запевнив її Пуаро. – Містер Шайтана має першокласного кухаря.

Вона подивилася на нього із сумнівом в очах, а тоді розсміялася.

– Он воно як, – вигукнула. – То й вам не чужі людські слабкості.

– Звісно ж, я всього-на-всього проста людина!

– Розумієте, – сказала міс Мередіт, – уся ця знать мене трохи лякає.

– Мадемуазель, не варто лякатися – ви повинні бути в захваті! Я на вашому місці, навпаки, наготував би записник і ручку, щоб збирати автографи.

– Річ у тім, що я не сильно цікавлюся темою злочинів. Гадаю, жінки взагалі таким не цікавляться – це чоловіки любляють читати всілякі там детективні оповідки.

Еркюль Пуаро зітхнув з удаваною манірністю.

– Яка прикрість! – пробурмотів він. – Я в цю мить усе на світі віддав би, щоб бути хай навіть найдрібнішою з можливих кінозірок!

Дворецький відчинив двері.

– Вечерю подано, – повідомив він.

Передбачення детектива цілком і повністю справдилося. Вечеря була смачною, а її подача досконалою. Приглушене світло, відполіроване до блиску дерево, мерехтливі відблиски келихів із блакитного ірландського скла. У цьому напівморозі постать містера Шайтани, що сидів на чолі столу, мала ще демонічніший, ніж завжди, вигляд.

Він галантно перепросив гостей за те, що серед них була нерівна кількість чоловіків і жінок.

Місіс Лоррімер сиділа праворуч від нього, а місіс Олівер – ліворуч. Міс Мередіт розмістилася між суперінтендантом Баттлом і майором Деспардом. Пуаро випало місце між місіс Лоррімер та доктором Робертсом.

Останній пробурмотів до чоловічка жартівливим голосом:

– Не думайте, що ми дозволимо вам одноосібно заволодіти всією увагою єдиної вродливої дівчини на весь вечір. Знаю я вас, французів, ви часу не гаєте, еге ж?

– От тільки я бельгієць, – відрубав той.

– Гадаю, що коли йдеться про жінок, то тут немає значення, друже мій, – весело промовив лікар.

Тоді, відкинувши жарти й прийнявши професійний тон, він завів розмову з полковником Рейсом, що сидів по його іншу руку, про найновіші методи лікування сонної хвороби.

Місіс Лоррімер розвернулася до Пуаро й завела розмову про нещодавно поставлені п'єси. Її судження були слухними, а закиди виправданими. Невдовзі вони перейшли до книжок, а потім і до світової політики. Пуаро відзначив про себе, що ця жінка була добре обізнаною в різних царинах і дуже розумною загалом.

На протилежному боці столу місіс Олівер запитувала майора Деспарда, чи знає він про якісь рідкісні, невідомі широкому загалу отрути.

– Що ж, ну е, наприклад, кураре.

– Мій любий друже, та це ж *vieux jeu* [10 - Пережиток минулого (фр.).]! Таке вже сотні разів траплялося. Я ж кажу про щось абсолютно нове!

Майор Деспард сухо відповів:

– Дикі племена доволі традиціоналістичні в цьому плані. Вони надають перевагу старим перевіреним методам, які успадкували від діда-прадіда.

– Як нецікаво, – запротестувала місіс Олівер. – Я ж, навпаки, вважала, що вони повсякчас експериментують з різноманітними травами й іншими речами. Тут ціле неоране поле для дослідників, як на мене. Вони могли б просто прийти додому й прикінчити всіх своїх багатеньких старих дядьків за допомогою якогось нового препарату, про який ще ніхто не чув.

– Таке треба шукати не серед диких племен, а, навпаки, всередині цивілізації, – відповів Деспард. – У сучасних лабораторіях, наприклад. У культурах абсолютно безневинних на позір мікробів, які, втім, можуть викликати страшні хвороби.

– Моїй аудиторії таке не зайде, – заперечила письменниця. – Та й до того ж усі ці назви такі схожі між собою – стафілококи, стрептококи і ще бозна-що – моя секретарка неодмінно щось наплутає, вже не кажучи про те, що це зовсім не цікаво. Чи не так? А ви що про це думаєте, суперінтенданте Баттл?

– У реальному житті ніхто не переймається питанням делікатності методів, місіс Олівер, – відповів поліціант. – Люди зазвичай обирають миш'як, бо він надійний і його легко дістати.

– Дурниці, – сказала вона. – Просто річ у тім, що в Скотленд-Ярді ви маєте цілу купу злочинів, які ніяк не розкриєте. А от якби у вас працювала жінка...

– Власне кажучи, ми маємо...

– Так-так, ці жахливі жінки-поліціантки у сміховинних капелюхах, які тільки те й роблять, що чіпляються до людей у парках! Я ж говорю про жінок на керівних посадах. Жінки тямлять у злочинах.

– Так, зазвичай із них виходять дуже успішні злочинниці, – зауважив Баттл. – Вони вміють зберігати холодний розум. Просто неймовірно, як вони можуть вести свою гру, навіть оком не змигнувши.

Містер Шайтана тихо засміявся.

– Жіноча зброя – це отрута, – озвався він. – Гадаю, є багато жінок, які звели когось зі світу за допомогою отрути, однак про них ніхто так і не дізнався.

– Звісно, що є, – весело промовила місіс Олівер, накладаючи собі в тарілку побільше мусу з фуа-гра.

– Лікарі теж мають безліч можливостей для цього, – продовжив містер Шайтана замислено.

– Я з вами не погоджуюся, – вигукнув доктор Робертс. – Коли ми й отруюємо своїх

пацієнтів, то хіба з чистої випадковості. – Він зайшовся щирим сміхом.

– Але якби я хотів скоїти злочин... – повів далі містер Шайтана.

Він замовк, і щось у тиші, що запала опісля, прикувало увагу всіх присутніх.

Усі обличчя були повернені до нього.

– Я намагався б зробити все максимально просто. Зрештою, бувають же ж нещасні випадки – хтось когось ненавмисно підстрелив – чи навіть якісь побутові інциденти.

Він знизав плечима й підняв келих.

– Але хто я такий, щоб про щось розповідати, коли за столом зібралося стільки справжніх експертів...

Він підніс келих до уст. Полум'я свічки відкинуло червону винну тінь на його обличчя з напomadженими вусами, маленькою борідкою та химерними бровами...

На якусь мить запала цілковита тиша.

Тоді озвалася місіс Олівер:

– А зараз за двадцять чи двадцять по? Янгол пролетів... А в мене ноги не схрещені, то, мабуть, це чорний янгол! [11 - Забобон, згідно з яким, коли якась важлива розмова несподівано переривається, на годиннику має бути «двадцять по». Також вважається, що в цю мить над присутніми пролітає янгол. Несхрещені ноги – передвісники біди, тому і янгол чорного кольору.]

Розділ третій. Гра в бридж

Коли всі повернулися до вітальні, там на них уже чекав стіл для бриджу. Гостям подали каву.

– Хто грає в бридж? – запитав містер Шайтана. – Знаю, що місіс Лоррімер грає. І доктор Робертс. А ви граєте, міс Мередіт?

– Так. Хоч і не дуже добре.

– Чудово. А ви, майоре Деспард? Гарзд. Отже, ви четверо гратимете тут.

– Яке щастя, що на нас чекає бридж, – місіс Лоррімер зізналася Пуаро. – Я одна з найзатятіших шанувальниць бриджу, яких тільки бачив світ. Ця гра просто полонила мою душу. Та я навіть відмовляюся приходити до когось у гості, якщо після вечері не передбачається кілька партій бриджу! Бо мені стає смертельно нудно. Мені соромно за себе, але нічого не можу з цим удіяти.

Шляхом знімання колоди були визначені пари: Місіс Лоррімер з Енн Мередіт проти майора Деспарда та доктора Робертса.

– Жінки проти чоловіків, – оголосила місіс Лоррімер, сівши на своє місце й узявшись уміло тасувати карти. – І як вам карти, партнерко? Моя заявка – форсинг два[12 - Початкова заявка у грі, що сигналізує хорошу руку (карти, видані гравцеві) і забороняє партнеру пасувати.].

– Якби ви виграли, – вигукнула місіс Олівер, сповнюючись феміністичними сентиментами, – то показали б чоловікам, що не все завжди лише так, як їм того хочеться.

– Бідолашні, без надії сподіваються, – весело промовив доктор Робертс, починаючи тасувати другу колоду. – Гадаю, ви роздаєте, місіс Лоррімер.

Майор Деспард повільно сів на своє місце. Він дивився на Енн Мередіт так, наче його щойно осяяло, яка ж вона вродлива.

– Зніміть, будь ласка, – нетерпляче сказала місіс Лоррімер. Перепрошуючи, він зняв карти з колоди, яку жінка протягувала до нього.

Місіс Лоррімер почала здавати відточеними рухами.

– У сусідній кімнаті є ще один стіл для бриджу, – повідомив містер Шайтана.

Він рушив до дверей, і четверо інших гостей пішли слідом за ним у невеличку, проте затишно омебльовану кімнату для куріння, де на них чекав другий стіл для бриджу.

– Треба розділитися на пари, – сказав полковник Рейс.

Містер Шайтана похитав головою.

– Я не граю, – відмовився він. – Бридж не моя гра.

Усі запротестували, що тоді й вони не будуть грати, однак господар дому відмовився слухати будь-які заперечення і зрештою гості примостилися за столом. Пуаро та місіс

Олівер проти Баттла та Рейса.

Містер Шайтана поспостерігав за ними деякий час, посміхнувся своєю мефістофелівською посмішкою, побачивши, при якому розкладі карт місіс Олівер заявила «два без козира», а тоді безшумно вийшов в іншу кімнату.

Тут гравці були в самому розпалі гри, і кожне обличчя мало вкрай серйозний вигляд. Торги відбувалися в пошавленому темпі. «Одна чирва». «Пас». «Три трефи». «Три піки». «Чотири бубни». «Контра[13 - Заявка, що підвищує ціну поточної гри.]». «Чотири чирви».

Містер Шайтана зупинився і якусь мить спостерігав за усім цим з посмішкою на вустах.

Потім він пройшов через кімнату і вмовився у великому кріслі поруч із каміном. До вітальні внесли тацю з напоями й поставили її на столику біля крісла. Мерехтіння вогню відбивалося у кришталевих корках пляшок з алкоголем.

Містер Шайтана, який підходив до питання освітлення як до мистецтва, облаштував усе так, що здавалося, наче цілісіньку кімнату освітлює лише вогонь у каміні. Приглушеного світла маленької лампи, що була одразу поруч із кріслом, якраз вистачало для читання книжок, якщо господареві помешкання так заманеться. Притлумлене верхнє освітлення надавало приміщенню відчуття м'якості. А от над столом для бриджу освітлення було дещо інтенсивніше, і з-за столу й далі долинали монотонні вигуки.

– Один без козира, – чіткий, рішучий голос місіс Лоррімер.

– Три чирви, – агресивні нотки в голосі доктора Робертса.

– Пас, – тихий голос Енн Мередіт.

Деспардів голос завжди лунав після невеличкої паузи. І ні, Деспардові треба було трохи часу не тому, що він був недотепою, а радше тому, що був людиною, яка звикла обдумувати кожне слово, перш ніж говорити.

– Чотири чирви.

– Контра.

Мерехтливе сяйво вогню вигравало на обличчі містера Шайтани. Той посміхнувся.

Він продовжував сидіти на своєму місці й посміхатися. Його повіки легенько затремтіли.

Містерові Шайтані страшенно подобалася його вечірка.

– П'ять бубн. Гейм і робер[14 - Гейм – частина партії в бридж, за яку одна з пар набирає 100 балів. Два виграні гейми називають робером. Робер – фінал гри.], – оголосив полковник Рейс. – Ви молодець, партнере, – звернувся він до Пуаро. – Я й не думав, що вам це вдасться. Пощастило, що вони не розіграли піки.

– Гадаю, це нічого не змінило б, – втрутився суперінтендант Баттл, людина справжньої великодушності.

Він таки заявив піку, і його партнерка місіс Олівер мала піку, але «щось підказало їй» покласти трефу, а це призвело до поразки.

Полковник Рейс подивився на свій годинник.

– Десять по півночі. Зіграємо ще одну партію?

– Даруйте, – мовив суперінтендант, – але я маю звичку рано лягати спати.

– І я теж, – озвався Еркюль Пуаро.

– Тоді підіб'ємо підсумок.

В результаті п'яти розіграних роберів цього вечора з великим відривом виграли чоловіки. Місіс Олівер програла трьом іншим гравцям три фунти і сім шилінгів. Полковник Рейс виграв найбільшу суму.

Хоч у бридж місіс Олівер грати не дуже вміла, проте вміла гідно програвати. Вона заплатила свій борг, не втрачаючи веселості.

– У мене сьогодні все пішло не так, – сказала вона. – Іноді так буває. От учора в мене були прекрасні карти. Я мала сто п'ятдесят додаткових очок три рази поспіль.

Вона підвелася й узяла в руки свою вишиту вечірню сумочку, вже було піднесла руку до чола, щоб прибрати з нього волосся, але в останню мить зупинилася.

– Гадаю, наш господар у сусідній кімнаті, – сказала вона.

Жінка пройшла крізь двері, що з'єднували дві кімнати, а решта гостей пішли слідом за нею.

Містер Шайтана і далі сидів у своєму кріслі біля каміна. Люди за столом з головою поринули в свою гру.

– Контра п'ять треф, – проказала місіс Лоррімер холодним, різким тоном.

– П'ять без козиря.

– Контра п'ять без козиря.

Місіс Олівер підійшла до столу. Здавалося, що цей розіграш має бути дуже цікавий.

Суперінтендант Баттл підійшов разом із нею.

Полковник Рейс попрямував до містера Шайтани, а Пуаро рушив слідом за ним.

– Ми вже будемо йти, містере Шайтана, – сказав Рейс.

Шайтана нічого не відповів. Його голова була закинута вперед, а сам він мав такий вигляд, наче спав. Рейс умить кинув на Пуаро якийсь дивний погляд і підійшов трохи ближче до чоловіка, що спав. Раптом із вуст полковника зірвався якийсь приглушений вигук, і він аж схилився над Шайтаною. Бельгієць моментально опинився поруч із Рейсом і дивився туди, куди показував чоловік, – на щось, що можна було б прийняти за особливо рясно прикрашену шпильку для краватки – але це була не шпилька...

Пуаро нахилився, підняв руку містера Шайтани, відпустив її, і та безвольно впала вниз. Він зустрівся поглядом із Рейсом, в очах якого прочитувалося одне-єдине запитання, і кивнув у відповідь.

– Суперінтенданте Баттл, можна вас на хвилюку? – голосно покликав полковник.

Баттл підійшов до чоловіків. Місіс Олівер продовжувала спостерігати за грою, в якій розігрувався контракт «П'ять без козиря. Оголошена контра».

Попри свою зовнішню емоційну відстороненість, суперінтендант Баттл був чоловіком зі спритним розумом. Підійшовши до них, він здійняв брови і сказав низьким голосом:

– Щось не так?

Полковник Рейс кивнув і показав рукою на безмовну постать у кріслі.

Коли Баттл схилився над нею, Пуаро зміг ретельно роздивитися обличчя містера Шайтани. Тепер вираз цього обличчя здавався дещо комічним: рот був розтуленим, а на лиці не залишилося ні грама від звичного таємничо-демонічного образу...

Еркуль Пуаро похитав головою.

Суперінтендант виструнчився. Не торкаючись руками, він оглянув річ, що була схожа на додаткову шпильку для краватки на сорочці містера Шайтани, яка, проте, зовсім не була шпилькою. Він підняв знерухомлену руку і прослідкував, як вона безсило впала назад.

Тоді він підвівся на ноги. Живе втілення професійної відстороненості й військового вишколу, він приготувався взяти на себе контроль над ситуацією.

– Попрошу хвилинку вашої уваги, – сказав поліціант.

Його підвищений голос прозвучав укрив офіційно, і це було настільки незвично для такого зібрання, що всі враз відірвалися від гри в бридж і прикипіли поглядом до суперінтенданта, а рука Енн Мередіт так і застигла в повітрі над піковим тузом.

– Із сумом повідомляю вам, – прорік він, – що наш господар, містер Шайтана, мертвий.

Місіс Лоррімер та доктор Робертс скочили на ноги. Деспард утупився в одну точку й насунив обличчя. Енн Мередіт тихенько зойкнула.

– Друже, ви впевнені в цьому?

Доктор Робертс, у якого одразу ж загострилися професійні інстинкти, стрімко перетнув кімнату, рухаючись швидким енергійним кроком, що так притаманний лікарям, коли ті мають засвідчити щось важливе.

Якось випадково на його шляху опинилася масивна постать суперінтенданта Баттла.

– Хвилиночку, докторе Робертс. Чи можете ви мені спершу сказати, хто заходив і виходив із цієї кімнати протягом вечора?

Робертс витріщився на поліціанта.

– Заходив і виходив? Я вас не розумію. Ніхто сюди не заходив і не виходив звідси.

Суперінтендант відвів погляд від лікаря.

– Це справді так, місіс Лоррімер?

– Абсолютно.

– Ані дворецький, ані інші слуги?

– Ні. Дворецький приніс тацю, коли ми взялися до гри. А потім він сюди не заходив.

Суперінтендант Баттл поглянув на Деспарда.

Той кивнув на знак згоди.

Енн також заторочила, майже задихаючись:

– Так, так, це правда.

– До чого все це, друже? – нетерпляче промовив Робертс. – Дайте мені його оглянути. Може, він просто знепритомнів.

– Він не знепритомнів, і даруйте, але я не дозволю нікому торкнутися його до приходу лікаря з поліційного відділку. Леді та джентльмени, містера Шайтану вбили.

– Вбили? – пролунав нажаханий голос Енн, яка не могла повірити в значення цього слова.

Деспард лише продовжував упиватися відсутнім поглядом кудись поперед себе.

– Як це вбили? – різко прокричала місіс Лоррімер.

– Святий Боже! – тільки й видобув із себе доктор Робертс.

Суперінтендант Баттл повільно кивнув головою. Цієї миті він скидався на порцелянову статуетку. Його обличчя зовсім не виражало емоцій.

– Закололи, – промовив він. – Ось як його вбили. Закололи.

А тоді раптово ошелешив усіх запитанням:

– Хтось із вас уставав з-за столу під час гри?

Він побачив, як вирази чотирьох облич навпроти нього враз змінилися. Там були страх, розуміння, обурення, сум'яття, жах, але нічого з того, що могло б хоч якось допомогти.

– То як?

Запала мовчанка, а тоді майор Деспард (він підвівся з-за столу і тепер стояв, як солдат на параді, повернувшись своїм вузьким розумним обличчям до Баттла) тихенько промовив:

– Гадаю, кожен із нас у той чи інший час уставав з-за столу – чи то взяти собі щось випити, чи то підкинути дров у вогонь. Я особисто робив і те, і те. Коли я підійшов до каміна, Шайтана спав у своєму кріслі.

– Спав?

– Ну, так мені тоді здалося, що спав.

– Можливо, так воно й було, – промовив Баттл. – Або ж він уже був мертвий. З цим ми зараз і будемо розбиратися. Я попрошу вас пройти до сусідньої кімнати. – Суперінтендант звернувся до Рейса, що безмовно стояв поруч із ним: – Полковнику Рейс, може, підете з ними?

Той одразу кивнув на знак згоди й розуміння.

– Безперечно, суперінтенданте.

Четверо гравців бридж повільно пройшли до іншої кімнати.

Місіс Олівер сіла в крісло у дальньому кінці вітальні й почала тихенько плакати.

Баттл підняв телефонну слухавку й комусь зателефонував. Потім він оголосив:

– Місцева поліція буде тут з хвилини на хвилину. Начальство розпорядилося, щоб я очолив це розслідування. Поліційний лікар теж прибуде негайно. Мсьє Пуаро, на вашу думку, скільки часу пройшло з моменту смерті? Я сказав би, точно понад годину.

– Погоджуюся. На жаль, ніхто не зможе дати нам точнішої інформації. Ніхто не зможе сказати: «Цей чоловік уже мертвий одну годину, двадцять п'ять хвилин і сорок секунд».

Баттл кивнув, думаючи про щось своє.

– Він сидів одразу перед вогнем. Це важливий момент. Отже, з моменту смерті пройшло понад годину часу, але точно не більше двох із половиною. Впевнений, що наш лікар зможе це підтвердити. Але ніхто нічого не чув і ніхто нічого не бачив. От дивина! Це ж треба було, щоб убивця зважився на такий відчайдушний крок! Зрештою, містер Шайтана міг би закричати.

– Однак він цього не зробив. Убивці неабияк пощастило. Як ви вже сказали, mon ami[15 - Мій друже (фр.)], це було дуже відчайдушне вбивство.

– Мсьє Пуаро, маєте якісь припущення щодо мотивів? Чи щось таке?

– Так, мені є що сказати з цього приводу, – повільно мовив Пуаро. – Але спершу ви скажіть мені, чи містер Шайтана не натякав вам, на який саме прийом вас було запрошено сьогодні.

Суперінтендант Баттл допитливо дивився на нього.

– Ні, мсьє Пуаро. Він узагалі нічого не казав. А чому ви запитуєте?

Десь іздалеку долинув звук дзвінка, хтось постукав дверним молоточком.

– Наші приїхали, – сказав Баттл. – Піду зустріну їх. А тоді послухаємо вас. Потрібно братися за роботу.

Пуаро кивнув у відповідь.

Поліціант вийшов із кімнати.

Місіс Олівер продовжувала ридати.

Бельгієць підійшов до столу для бриджу. Нічого не торкаючись руками, він узявся розглядати записи, на яких вівся рахунок гри. Він похитав головою кілька разів.

– От же ж дурник! Який же він дурник! – бурмотів детектив. – Вирядитись як сам чорт і намагатися настрашити людей. Quel enfantillage! [16 - Яка дитячість! (фр.).]

Двері відчинилися. Всередину зайшов поліційний лікар із сумкою в руці. Слідом за ним увійшов дільничний інспектор, який розмовляв із Баттлом. Потім з'явився фотограф. Констебль залишився в коридорі.

Розслідування злочину почалося.

Розділ четвертий. Перший убивця?

Еркюль Пуаро, місіс Олівер, полковник Рейс та суперінтендант Баттл сиділи за столом у ідальні.

Пройшла година, відколи приїздила поліція. Тіло оглянули, сфотографували і забрали. Був також експерт із відбитків пальців, але зараз він уже зробив свою роботу й пішов.

Баттл поглянув на Пуаро.

– Перш ніж я поговорю з рештою чотирма, я хочу почути вашу версію. Ви казали, що

сьогоднішній прийом улаштували не просто так?

Чоловічок ретельно і з усіма деталями переказав розмову, яка відбулася між ним і Шайтаною у Вессекс-Гаузі.

Суперінтендант міцно стиснув уста. Він уже майже був готовий засвистіти від почутого.

– Експонати, кажете? Живі вбивці! Неймовірно! Гадаєте, він дійсно саме це мав на увазі? Може, він просто розігрував вас?

Пуаро похитав головою.

– О ні, він мав на увазі саме те, про що казав. Шайтана був людиною, яка пишалася своїм мефістофелівським ставленням до життя. Він був страшенно марнославною чоловіком. А ще нерозумним. От тому він тепер і мертвий.

– Я розумію, про що ви, – сказав суперінтендант. – Прийом у форматі восьми гостей і сам господар. Четверо, так би мовити, «нишпорок»... і четверо вбивць!

– Це неможливо! – вигукнула місіс Олівер. – Абсолютно неможливо. Я не вірю, що хтось із цих людей може бути злочинцем.

Суперінтендант Баттл замислено похитав головою.

– Я не заявляв би про це з такою впевненістю, місіс Олівер. Вбивці ані зовнішнім виглядом, ані поведінкою абсолютно не відрізняються від інших людей. Дуже часто це цілком приємні, тихі, виховані й освічені люди.

– У такому разі я вважаю, що це доктор Робертс, – впевнено промовила жінка. – Щойно я його побачила, то інстинктивно відчула, що з цим чоловіком щось не так. А мої інстинкти ніколи мене не підводять.

Баттл звернувся до полковника Рейса.

– А ви що думаєте, сер?

Рейс знизав плечима. Він подумав, що це запитання стосується слів Пуаро, а не підозр місіс Олівер, тож відповів:

– Може бути, дуже навіть може бути. Це означає, що принаймні щодо однієї людини Шайтана таки мав рацію! Зрештою, він же лише міг підозрювати, що ці люди були вбивцями, – він не міг знати цього напевне. Може бути так, що він мав слухність щодо всіх чотирьох, а може, й лише щодо одного. Проте тут сумнівів немає: хтось один таки є

вбивцею, і смерть Шайтани – підтвердження цьому.

– Один із них перелякався, що його викриють. Гадаю, так усе й було. А ви що скажете, мсьє Пуаро?

Той кивнув.

– Покійний містер Шайтана був відомий своєю ексцентричністю, – промовив детектив. – А ще він мав небезпечне почуття гумору і репутацію безжалісної людини. Жертва подумала, що Шайтана так розважається і збирається от-от видати її поліції – власне кажучи, вам! Він (чи вона), мабуть, подумав, що Шайтана мав беззаперечні докази.

– Але чи мав він їх?

Пуаро знизав плечима.

– Про це ми ніколи не дізнаємося.

– Це доктор Робертс! – ще раз упевнено заявила місіс Олівер. – Він такий надзвичайно люб'язний, а вбивці часто поводяться люб'язно. Це їхнє прикриття! На вашому місці, суперінтенданте Баттл, я його негайно заарештувала б.

– Гадаю, що так нам і довелося б чинити, якби Скотленд-Ярдом керувала жінка, – сказав Баттл, а в його очах, що ніколи не видавали жодних емоцій, на мить аж зблиснули вогники. – Але, розумієте, оскільки розслідування ведуть лише чоловіки, то мусимо діяти обережно. Мусимо підбиратися до істини крок за кроком.

– Ох ці чоловіки, – зітхнула письменниця й одразу почала продумувати про себе тексти майбутніх газетних статей.

– Краще покликати їх зараз, – вирішив суперінтендант. – Не варто змушувати їх чекати занадто довго.

Полковник Рейс уже почав підводитися.

– Якщо ви хочете, щоб ми пішли...

Вловивши промовистий погляд місіс Олівер, Баттл на мить завагався. Він прекрасно знав, ким насправді працює полковник Рейс, та й Пуаро не раз співпрацював із поліцією. Проте у випадку з місіс Олівер потрібно було трохи вийти за межі правил. Але суперінтендант Баттл був доброю людиною. Він згадав, як вона сьогодні програла три фунти й сім шилінгів, а проте гідно й безжурно визнала поразку.

– Я не проти, щоб ви залишилися, – сказав він. – Але попрошу вас не втручатися (на цих словах він поглянув на місіс Олівер), а також абсолютно нічого не казати про те, що повідомив нам мсьє Пуаро. Це була невеличка таємниця Шайтани, яка, власне кажучи, з ним і померла. Все зрозуміло?

– Абсолютно, – відповіла місіс Олівер.

Баттл підійшов до дверей і покликав констебля, який чергував у коридорі.

– Зайдіть до маленької курильної кімнати. Там буде Андерсон із чотирма гостями. Скажіть докторові Робертсу, що ми чекаємо на нього тут.

– Я залишила б його насамкінець, – зазначила місіс Олівер. – Я маю на увазі, що зробила б так у книжці, – вибачливо додала вона.

– У реальному житті все трохи не так, – промовив Баттл.

– Я знаю, – сказала письменниця. – У реальному житті все не так добре продумано.

Доктор Робертс увійшов уже не настільки енергійним, як раніше, кроком.

– Слухайте, Баттле, – почав він, – та це якась повна чортівня! Даруйте на слові, місіс Олівер, але так воно і є. Як лікар, я просто не можу в таке повірити! Щоб чоловіка хтось зміг заколоти, доки трое інших людей сидять за якихось кілька ярдів від місця злочину. – Доктор Робертс замахав головою. – Ух! Я на таке ніколи не пішов би! – Кутики його губ легенько здійнялись в усмішці. – То що мені сказати чи зробити, щоб переконати вас, що я не вчиняв цього злочину?

– Ну, можемо обговорити мотиви, докторе Робертс.

Лікар почав активно кивати головою.

– Тут усе просто. У мене не було ані найменшого мотиву зводити бідолашного Шайтану зі світу. Я його навіть добре не знав. Він мені подобався... був таким цікавим чолов'ягою. Щось було в ньому східного. Звісно, я знаю, що ви ретельно вивчите наші з ним зв'язки. Я не дурний і розумію це. Але ви нічого не знайдете. Я не мав абсолютно жодної причини вбивати Шайтану, і я цього не робив.

Баттл кивнув, не змінюючи свого дерев'яного виразу обличчя.

– Гаразд, докторе Робертс. Ви ж розумієте, що я мушу перевіряти всіх і все. Ви ж бо людина розумна. Чи можете ви щось сказати мені про трьох інших гостей?

– Боюся, мені відомо не дуже багато. Деспарда й міс Мередіт я вперше зустрів лише сьогодні. Утім, я чув про Деспарда й раніше – читав його книжку про подорожі, веселі ж байки він там назбирав.

– Чи знали ви, що Деспард був знайомий із містером Шайтаною?

– Ні. Шайтана ніколи не згадував про нього. Як я вже сказав, я чув про нього, але ніколи не зустрічався з ним. Із міс Мередіт я також ніколи раніше не бачився. А з місіс Лоррімер ми знайомі лише трохи.

– Що вам відомо про неї?

Робертс низав плечима.

– Вона вдова. Доволі заможна. Розумна, гарно вихована жінка. Першокласна гравчиня в бридж. Власне кажучи, так я з нею і познайомився – за грою в бридж.

– І про неї містер Шайтана теж ніколи не згадував?

– Ні.

– Гм... це все нам не сильно допомагає. Гаразд, докторе Робертс, я люб'язно попрошу вас напружити пам'ять і сказати мені, скільки разів ви самі вставали з-за столу під час гри, і якщо зможете пригадати, розкажіть, коли й куди ходили інші гравці.

Доктор Робертс замислився на кілька хвилин.

– Це не так легко, – щиро зізнався лікар. – Я більш-менш пам'ятаю, що робив сам. Я вставав тричі, тобто ті три рази, коли був тлумаком[17 - Тлумак – партнер розігравальника (людини, що зробила останню заявку). Тлумак викладає свої карти на стіл так, щоб їх бачили всі гравці, і ними ходить розігравальник.], я відходив від столу, щоб зробити якусь річ. Одного разу я пішов підкинути дрова у вогонь. Ще один раз я вставав, щоб принести дамам щось випити. І востаннє ходив по віскі з содовою для себе.

– Чи пам'ятаєте, коли саме це все було?

– Можу лише згрубша прикинути. Гадаю, ми почали грати близько 21: 30. Десь за годину я зайнявся вогнем, невдовзі після того приніс напої (здається, то було через одну роздачу) і, можливо, десь о пів на дванадцяту я пішов по віскі з содовою для себе. Але це все дуже приблизно. Я не можу впевнено заявляти про точний час.

– Столик із напоями був позаду крісла містера Шайтани?

– Так. Іншими словами, я проходив біля нього три рази.

– І кожного разу вам здавалося, що він спить?

– Мені так здалося, коли я пройшов уперше. Наступного разу я вже навіть не дивився на нього. А коли йшов утретє, то подумав про себе: «Розлігся, мов жебрак на вулиці». Але я сильно не придивився до нього.

– Зрозуміло. Тепер скажіть, будь ласка, коли інші гравці вставали з-за столу?

Доктор Робертс нахилився.

– Оце вже важко... дуже важко пригадати. Деспард, здається, відходив узяти ще одну попільничку. А потім брав собі щось випити. Це він вставав ще до мене, бо пам'ятаю, як він запитав мене, чи я хочу чогось випити, а я сказав, що поки ще не готовий.

– А леді?

– Місіс Лоррімер раз підійшла до вогню. Нібито щось порухла там. Мені здається, що вона розмовляла з Шайтаною, але я не впевнений. Я тоді був зосереджений на картах, бо задумав ризиковану гру без козира.

– А міс Мередіт?

– Вона точно вставала з-за столу принаймні раз. Вона підійшла до мене й заглянула в мої карти – я тоді був її партнером. Потім вона подивилася на карти інших гравців, а тоді пройшлася кімнатою. Я не знаю, що саме вона робила. Я не звертав уваги.

Суперінтендант Баттл запитав задумливим голосом:

– Коли ви грали за столом, ніхто з вас не сидів прямо навпроти каміна?

– Ні, всі були трохи розвернуті вбік. До того ж між нашим столом і каміном був ще великий комод – виконаний у китайському стилі, розкішна річ. Звісно, я розумію, що за таких умов хтось абсолютно спокійно міг би вбити бідолаху. Зрештою, коли ти граєш у бридж, то ти повністю занурюєшся в гру. Ти не роззираєшся на всі боки, не помічаєш, що відбувається навколо. Єдиний, хто міг би це зробити, мав бути тлумак у той час. У такому разі...

– У такому разі не залишається сумнівів, що вбивцею був тлумак, – сказав поліціант.

– І все-таки, – зазначив доктор Робертс, – для цього треба було мати сталеві нерви. А що, як хтось із гравців обернувся б у вирішальний момент?

– Так, – погодився Баттл. – Ризик був чималий. Отже, й мотив мав бути дуже вагомим. Хотілося б мені дізнатися про цей мотив, – додав він, безсоромно прикидаючись, наче нічого не знає.

– Гадаю, вам вдасться це зробити, – повів далі Робертс. – Треба буде вивчити якісь його особисті документи і таке інше. Можливо, там буде якась зачіпка.

– Сподіваюся на це, – похмуро відповів суперінтендант.

Він пильним поглядом уп'явся у свого співрозмовника.

– А чи не могли б ви, докторе Робертс, висловити власну думку – як чоловік чоловікові?

– Звісно.

– Хто з трьох підозрюваних міг би бути вбивцею?

Доктор Робертс знизав плечима.

– Тут і думати не треба. Можу одразу сказати, що це Деспард. Це чолов'яга сталевої витримки. Він звик до небезпек, до ситуацій, де потрібно швидко діяти. Він не боїться ризику. Я сумніваюся, що це могла зробити жінка. Для такого необхідно задіяти силу.

– Не так багато, як може здатися. Ось, погляньте на це.

Раптом Баттл, неначе фокусник, видобув звідкись довгий тоненький інструмент з блискучого металу з невеличкою круглою голівкою, прикрашеною дорогоцінним камінням.

Доктор Робертс нахилився вперед, взяв його в руки й оглянув поглядом, сповненим професійного захоплення. Він доторкнувся до гострого вістря і аж присвиснув.

– Оце так інструмент! Оце так річ! Цю крихітку однозначно було створено для вбивств. Та вона ж у тіло входить, як у масло, прямісінько як у масло. Я так розумію, вбивця приніс це з собою.

– Ні. Ця річ належала містерові Шайтані. Вона лежала на столі біля дверей поміж інших дрібниць.

– Отже, вбивця просто скористався знахідкою. Пощастило ж йому раптом знайти таке знаряддя.

– Якщо ви так бачите цю ситуацію... – повільно протягнув суперінтендант.

– Тобто, звісно ж, бідолашному Шайтані точно не пощастило.

– Я не це маю на увазі, докторе Робертс. Я кажу, що на ситуацію можна поглянути й під іншим кутом. Гадаю, що спершу вбивця побачив це знаряддя і тільки тоді злочинна ідея стрільнула йому в голову.

– Хочете сказати, що це був спонтанний приступ натхнення? Це не було заплановане вбивство? Тобто вбивця вирішив здійснити свій злочин уже тут? Ем... а що наштовхнуло вас на таку думку?

Лікар поглянув на обличчя Баттла, шукаючи там відповіді.

– Просто собі припущення, – незворушно відповів той.

– Що ж, може бути й так, звісно, – повільно протягнув доктор Робертс.

Поліціант прочистив горло й додав:

– Гаразд, лікарю, я більше не буду вас затримувати. Дякую за допомогу. Тільки залиште свою адресу, якщо ваша ласка.

– Так, звичайно. Глостер-террас, 200, Західний сектор 2. Номер телефону Бейсвотер 23896.

– Дякую. Можливо, мені згодом треба буде до вас навідатися.

– Із радістю прийму вас у будь-який час. Сподіваюся, в газетах не сильно писатимуть про сьогоднішній інцидент. У мене багато тривожних пацієнтів. Не хочу, щоб вони занадто переживали.

Суперінтендант Баттл озирнувся на Пуаро.

– Перепрошую, мсьє Пуаро. Може, ви маєте якісь запитання? Впевнений, що лікар не буде проти.

– Звісно, що ні. Звичайно, я не буду проти. Мсьє Пуаро, я ваш великий шанувальник. У вас сірі клітинки на місці – все завжди впорядковано у вашій голові. Я теж прихильник порядку й методу. Впевнений, ви підготували якесь дуже підступне запитання для мене.

Чоловічок лиш розвів руками, зображаючи якийсь свій типово іноземний жест.

– Ні-ні. Я просто хочу скласти собі в голові чітку картинку. Наприклад, скільки роберів ви сьогодні розіграли?

– Три, – швидко відповів Робертс. – Ми вже дійшли до одного гейму в четвертому робері, коли ви ввійшли до нас у кімнату.

– А хто з ким грав?

– У першому робері я з Деспардом проти дам. І ці леді, святі небеса, розгромили нас ущент. Просто стерли в порошок. Нам усе ніяк карта не йшла.

У другому робері ми грали з міс Мередіт проти Деспарда та міс Лоррімер. У третьому робері міс Лоррімер і я проти міс Мередіт і Деспарда. Ми щоразу знімали колоду, щоб визначити пари, але воно само якось йшло по колу. У четвертому робері ми з міс Мередіт знову були разом.

– То хто переміг, а хто програв?

– Міс Лоррімер вигравала в кожному робері. Міс Мередіт виграла в першому і програла два наступні. Мені гра йшла, а от міс Мередіт і Деспарду не дуже.

– Наш вельмишановний суперінтендант уже запитував, якої ви думки про своїх партнерів як кандидатів на роль убивці, – сказав маленький детектив із усмішкою на обличчі. – Я ж попрошу вас охарактеризувати їх як гравців у бридж.

– Міс Лоррімер – першокласна гравчиня, – одразу відповів доктор Робертс. – Гадаю, вона добряче заробляє на бриджі. Деспард також непоганий гравець. Я таких називаю тямущими. Далекоглядний чоловіча. Міс Мередіт можна описати як доволі обережну гравчиню. Вона не припускається помилок, але грає далеко не ідеально.

– А ви самі, лікарю?

В очах Робертса спалахнули вогники.

– Кажуть, я схильний трохи переоцінювати свої можливості й заявляти забагато взяток, але це мені завжди виходить на користь.

Пуаро всміхнувся.

Доктор Робертс звівся на ноги.

– Чи будуть у вас ще якісь запитання?

Чоловічок похитав головою.

– У такому разі на добраніч. На добраніч, місіс Олівер. Можете цілу нову книжку написати. Це цікавіше, ніж будь-які отрути, що не залишають слідів.

Він вийшов з кімнати, знову крокуючи своєю звичною енергійною ходою. Коли за ним зачинилися двері, місіс Олівер промовила з гіркотою в голосі:

– Нову книжку можете написати! Теж мені нова книжка! Люди бувають такі дивні. Та я будь-якої миті можу придумати історію вбивства в разі цікавішу, ніж який завгодно реальний випадок. Мені ніколи не бракує уяви придумати щось нове. А мої читачі люблять розповіді про отрути, що не залишають слідів!

Розділ п'ятий. Другий убивця?

Місіс Лорример увійшла до ідальні, як справжня леді. Її обличчя зблідло, але поводитися вона спокійно.

– Перепрошую, що доводиться тривожити вас, – почав суперінтендант Баттл.

– Ви просто виконуєте свою роботу, я розумію, – тихо відповіла вона. – Це, звичайно, не найприємніша ситуація, але нічого не вдієш. Я прекрасно розумію, що хтось із нас чотирьох, що були в тій кімнаті, вбивця. Але, звісно, не розраховую, що ви просто на слово повірите, що це не я.

Вона сіла на стілець, запропонований полковником Рейсом, й опинилася одразу навпроти суперінтенданта. Її розумні сірі очі зустрілися поглядом із його очима. Вона уважно вичікувала, поки він почне говорити.

– Ви добре знали містера Шайтану? – нарешті озвався поліціант.

– Не дуже. Ми були знайомі кілька років, але не надто близько.

– Де ви з ним зустрілися?

– У готелі в Єгипті. Гадаю, то був «Вінтер Пелас» у Луксорі.

– І яке у вас склалося враження про містера Шайтану?

Жінка ледь помітно низила плечима.

– Що ж, чесно кажучи, він здався мені цілковитим пройдисвітом.

– Пробачте, що запитаю так прямо, але чи не було у вас якогось мотиву прибрати його?

Це питання трохи розсмішило місіс Лоррімер.

– Якби у мене і був такий мотив, то хіба я повідомила б вас про нього, суперінтенданте Баттл?

– Цілком імовірно, що так, – відповів той. – Справді розумна людина знає, що істина й так неодмінно стане відомою.

Місіс Лоррімер задумливо нахилила голову.

– Може, й так, звісно. Ні, суперінтенданте, я не мала жодної причини бажати смерті містерові Шайтані. Власне кажучи, мені байдуже, живий він чи мертвий. Він завжди видавався мені абсолютним poseur[18 - Позером (фр.)], із цілковито награними манерами, що інколи мене навіть дратувало. Ось так я його сприймаю, чи то пак сприймала.

– Що ж, тут усе зрозуміло. В такому разі, місіс Лоррімер, чи не могли б ви розповісти щось про своїх трьох компаньйонів?

– На жаль, ні. Майора Деспарда та міс Мередіт я зустріла сьогодні вперше. Вони обое здалися мені дуже приємними людьми. А доктора Робертса я знаю зовсім трохи. Здається, він дуже популярний лікар.

– То він не ваш лікар?

– О ні, ні.

– Гаразд, місіс Лоррімер, скажіть тоді, будь ласка, скільки разів ви сьогодні вставали з-за столу, і за змоги опишіть, що робили решта трое гравців протягом вечора.

Місіс Лоррімер навіть на секунду не завагалася з відповіддю.

– Я знала, що ви, ймовірно, запитаєте мене про це. Тож уже пробувала пригадати. Я вставала лише раз, коли була тлумаком. Підійшла до вогню. Містер Шайтана тоді ще був живий. Я сказала йому щось про те, як приємно бачити вогонь у каміні.

– І він щось відповів?

– Сказав, що ненавидить радіатори.

– Хтось чув вашу розмову?

– Не думаю. Я спеціально говорила тихо, щоб не заважати гравцям за столом. – Жінка сухо додала: – Власне кажучи, тут вам доведеться-таки повірити мені на слово, що тоді містер Шайтана був іще живий і розмовляв зі мною.

Суперінтендант Баттл не став нічого заперечувати і спокійно й виважено продовжив допит.

– Коли це було?

– Гадаю, на той час ми вже грали десь понад годину.

– Що ви можете сказати про решту присутніх?

– Доктор Робертс приніс мені випивку. І собі теж узяв випити, але то вже було пізніше. Майор Деспард також ходив по напої. То було десь біля 23: 15, мабуть.

– Він ходив лише раз?

– Ні, здається, двічі. Чоловіки взагалі багато разів уставали, але я не дивилася, що вони робили. Міс Мередіт вставала зі свого місця лише раз, наскільки я пам'ятаю. Вона обійшла навколо столу й зазирнула в карти свого партнера.

– Але вона не відходила далеко від столу?

– Не можу сказати точно. Може, й відходила.

Баттл кивнув головою.

– Це все досить розмито, – пробурмотів він.

– Даруйте.

Баттл ще раз, неначе фокусник, видобув довгий витончений стилет.

– Можете поглянути на це, місіс Лоррімер?

Жінка взяла зброю в руки без жодних емоцій.

– Ви коли-небудь бачили цю річ раніше?

– Ні, ніколи.

– А вона лежала на столі у вітальні.

– Я її не помітила.

– Місіс Лоррімер, ви ж розумієте, що з такою зброєю жінка може завдати удару так само легко, як і чоловік.

– Гадаю, що так, – тихенько погодилася вона.

Місіс Лоррімер нахилилася вперед і повернула цю вишукану річ поліціянту.

– А втім, – вів далі суперінтендант, – навіть для жінки це мав би бути дуже відчайдушний крок, бо ризик був надзвичайно високим.

Він зачекав із хвилю, але місіс Лоррімер продовжувала мовчати.

– Вам відомо щось про стосунки містера Шайтани з трьома іншими гостями?

Вона заперечно похитала головою.

– Абсолютно нічого.

– Чи могли б ви висловити свою думку щодо того, хто з них може бути вбивцею?

Місіс Лоррімер виструнчилася від обурення.

– Звісно, що не могла б. Я вважаю таке запитання жахливо недоречним.

Суперінтендант Баттл у цю мить скидався на присоромленого хлопчиська, якого щойно насварила бабуся.

– Вашу адресу, будь ласка, – пробурмотів він, дістаючи записник.

– Чейн-лейн, 111, Челсі.

– І номер телефону?

– Челсі 45632.

Місіс Лоррімер підвелася.

– Може, ви ще щось хотіли запитати, мсьє Пуаро? – поспіхом проговорив Баттл.

Місіс Лоррімер затихла, ледь схиливши голову набік.

– Чи сприймете ви, мадам, за доречне запитання про те, якої ви думки про ваших компаньйонів не як про потенційних убивць, а як про гравців у бридж?

Жінка відповіла холодним тоном:

– Я не маю нічого проти такого запитання. Якщо воно взагалі якось стосується суті справи... Бо я не зовсім розумію, як це може допомогти.

– Це вже мій клопіт. Тож що ви можете сказати, мадам?

Місіс Лоррімер, чий голос нагадував тепер голос дорослої людини, яка терпляче намагається пояснити щось нетямущій дитині, почала ділитися своїми враженнями про гравців:

– Майор Деспард – хороший, умілий гравець. Доктор Робертс оголошує занадто великі взятки, але грає відмінно. Міс Мередіт теж непогано грає, але занадто обережно. Щось іще?

Тепер уже Пуаро, неначе фокусник, раптом видобув звідкись чотири зім'яті листочки, на яких гравці вели підрахунок балів.

– Тут у мене рахунки гри, мадам. Чи є серед них той, який вели ви?

Вона оглянула папірці.

– Ось тут бачу свій почерк. Це рахунок четвертого робера.

– А ось цей листок?

– Гадаю, то майора Деспарда. Він любить викреслювати передні цифри, коли записує нові.

– А цей?

– Це міс Мередіт. Перший робер.

– Отже, цей незавершений належить докторові Робертсу?

– Так.

– Дякую, мадам, гадаю, це все.

Місіс Лоррімер повернулася до місіс Олівер і сказала:

– Добраніч, місіс Олівер. І вам добраніч, полковнику Рейс.

Опісля, потиснувши руки всім чотирьом, жінка вийшла.

Розділ шостий. Третій убивця?

– Не сильно вона нам прояснила ситуацію, – прокоментував Баттл. – Ще й мене на місце поставила. То жіночка старого гарту, з тих, що дбають за інших людей. Але зарозуміла, як сам чорт! Не вірю, що вона могла б убити Шайтану, але хтозна! Рішучості їй точно не бракує. А що це ви, мсьє Пуаро, про ті рахунки вирішили запитати?

Пуаро розклав їх на столі.

– Бо вони нам багато чого можуть розповісти. Хіба ви не бачите? Що нам потрібно у нашій справі? Розгадати характер. І то не один характер, а цілі чотири. І ось що нам зможе тут допомогти – ці поспіхом накидані цифри. Тут у нас перший робер – зовсім коротенький, нічого цікавого. Невеличкі акуратні циферки, все ретельно додано і віднято. Це у нас підрахунок міс Мередіт. Вона грала з місіс Лоррімер. У них були хороші карти, і вони виграли.

На другому листочку вже не так легко прослідкувати за грою, бо тут багато викреслень. Але це, ймовірно, говорить нам щось про самого майора Деспарда. Бачимо, що він людина, яка любить з одного лише погляду знати, що і де відбувається. Цифри у нього маленькі й виразно засвідчують його характер.

Далі у нас листочок із підрахунками місіс Лоррімер. Вона з доктором Робертсом проти двох інших. Прямо епічна битва – цифри так і нарастають горою по обидва боки. Тоді наш лікар оголошує більше взятку, ніж може взяти, і місіс Лоррімер з Робертсом ідуть на спад. Проте не забуваймо, що вони обое першокласні гравці, тож сильно ніколи не опускаються. Коли переоцінка можливостей з боку лікаря призводить до необдуманих торгів, то інша сторона прагне відігратися на контрі. Ось, подивіться, ці цифри говорять нам про втрачені подвійні взятки. Цей почерк промовистий, витончений, дуже розбірливий, рішучий.

А ось і останній рахунок із незакінченим робером. Як бачите, я позбирав листки з балами, написаними рукою кожного з гравців. Тут цифри доволі виразні. Вже немає таких великих балів, як у попередньому робері. Мабуть, тому, що лікар грав із міс Мередіт, а вона вкрай

обережна гравчиня. Ну а його занадто впевнена манера гри лише посилювала її обережність!

Ви, можливо, гадаєте, що мої запитання безглузді? Але це не так. Я хочу зрозуміти характери цих чотирьох гравців. А коли я запитую лише про гру, то всі вони охоче й без вагань відповідають.

– Я ніколи не вважав ваші запитання безглуздими, мсьє Пуаро, – промовив Баттл. – Бо вже не раз бачив вас у ділі, щоб припустити таку думку. Просто у всіх свої методи роботи. І я приймаю це. Я ніколи не тримаю своїх підлеглих на короткому повідку. Кожен повинен сам з'ясувати, як йому зручніше працюється. Але нам краще не вдаватися в дискусії зараз, бо нас іще чекає юна леді.

Енн Мередіт мала засмучений вигляд. Вона зупинилася у дверях. Її дихання було нерівним. Суперінтендант умить став по-батьківськи турботливим. Він підвівся, підсунув дівчині стілець і розвернув його так, щоб тій було зручно.

– Прошу, сідайте, міс Мередіт. Не переживайте. Я знаю, що все це здається вам жахливим, але насправді все не так погано.

– Навіть не знаю, чи може бути щось гірше, – тихо промовила дівчина. – Який кошмар... боже, який кошмар... Подумати лишень, що хтось із нас... хтось із нас насправді...

– Дозвольте про це потурбуватися мені, – добродушно промовив поліціант. – Що ж, міс Мередіт, може, ви нам спершу назвете свою адресу?

– Котедж «Вендон», Воллінгфорд.

– Можливо, маєте адресу в місті?

– Ні, я зупинилась у своєму клубі на кілька днів.

– Що це за клуб?

– Військово-морський клуб для жінок.

– Зрозуміло. Міс Мередіт, скажіть, будь ласка, як добре ви знали містера Шайтану?

– Я майже зовсім його не знала. Він мене завжди дуже лякав.

– Чому ж?

– Таким уже він був! Та його страхітлива посмішка! І те, як він нахилився над вами під час розмови. Так, ніби от-от укусить.

– Ви давно з ним знайомі?

– Близько дев'яти місяців. Ми познайомились у Швейцарії під час зимового спортивного сезону.

– Ніколи навіть подумати не міг, що він займається зимовими видами спорту, – здивовано промовив Баттл.

– Він лише катався на ковзанах. Був пречудовим фігуристом. Умів робити різні фігури та прийоми.

– Так-так, це вже більше на нього схоже. Чи часто ви з ним бачилися опісля?

– Ну, досить часто. Він запрошував мене на вечірки й таке інше. Там було вельми весело.

– Проте сам він вам не подобався?

– Ні, він здавався мені моторошним.

– Але у вас не було жодних особливих причин боятися його? – обережно запитав Баттл.

Енн Мередіт звела на суперінтенданта свої широко розплющені ясні очі.

– Особливих причин? Та ні.

– Гаразд. Тоді перейдімо до сьогоднішнього вечора. Чи ви взагалі вставали сьогодні з-за столу?

– Гадаю, що ні. Ой, так. Здається, разочок вставала. Я обійшла стіл, щоб поглянути на

карти інших гравців.

– І після того більше не підводилися?

– Не підводилася.

– Ви в цьому абсолютно впевнені, міс Мередіт?

Щоки дівчини несподівано залилися рум'янцем.

– Ой, ні, здається, я ще раз пройшлася кімнатою.

– Гаразд. Ви мені пробачте, міс Мередіт, але спробуйте говорити правду. Я розумію, що ви на нервах, а коли люди хвилюються, то... то буває так, що видають бажане за дійсне. Але з цього ніколи не виходить нічого хорошого. Отже, ви таки пройшлися кімнатою. Чи підходили ви до містера Шайтани?

Дівчина помовчала з хвилину, а тоді сказала:

– Чесно... я чесно не пам'ятаю.

– Ну добре, тоді не будемо відкидати такої можливості. Чи відомо вам щось про трьох інших гостей?

Вона похитала головою.

– Я ніколи раніше не бачила нікого з них.

– А що ви думаєте про них? Хто міг би бути вбивцею?

– Я не можу в це повірити. Просто не можу повірити. Це точно не міг бути майор Деспард. Та й лікар теж не міг цього зробити. Зрештою, лікарі можуть придумати набагато простіші способи когось убити. За допомогою якихось ліків чи ще чогось такого.

– Отже, ви вважаєте, це могла бути місис Лоррімер.

– О ні, ні. Я так зовсім не вважаю. Я впевнена, що вона цього ніколи не зробила б. Вона така мила, і з нею було так приємно грати в бридж. Місис Лоррімер грає пречудово, а втім, біля неї якось спокійно, і вона ніколи не вказує іншим на їхні помилки.

– Проте ви назвали її насамкінець, – продовжив Баттл.

– Тільки тому, що такий метод убивства здається мені радше жіночим.

Суперінтендант укотре провернув свій фокус зі знаряддям убивства, від чого Енн Мередіт аж відсахнулася назад.

– Боже, який жах. Я маю його взяти?

– Якщо не важко.

Він спостерігав за дівчиною, коли та боязко взяла стилет у руки, а на її обличчі з'явився вираз відрази.

– І от цією крихітною річчю... цією малюсінькою...

– Яка проходить тілом, як ніж маслом, – додав Баттл, смакуючи кожне слово. – Навіть дитина справилася б із цим.

– Тобто... – Дівчина втупила в нього свої широчезні перелякані очі. – Тобто ви хочете сказати, що це могла зробити я? Але я цього не робила! Навіщо мені його вбивати?

– Це питання, з яким ми хотіли б розібратися, – відповів поліціант. – Який мотив? Чому комусь потрібно було вбивати Шайтану? Звісно, він був колоритним персонажем, але, наскільки я можу судити, ні для кого не був небезпечним.

Міс Мередіт раптом затамувала дух. Чи суперінтендантові це лише здалося?

– Він же не був якимось шантажистом або що? – вів далі Баттл. – Та й ви, міс Мередіт, не скидаєтеся на дівчину, яка має якісь темні секрети.

Вперше за всю розмову вона всміхнулася, заспокоєна доброзичливістю цього чоловіка.

– Це правда, я не маю жодних секретів.

– Тоді, міс Мередіт, вам не варто ні про що переживати. Гадаю, ми ще зайдемо до вас, щоб поставити кілька запитань, але то будуть просто формальності.

Він підвівся.

– Тепер можете йти. Мій констебль посадить вас у таксі. А ви себе не мучте й ні про що не турбуйтеся. Випийте кілька таблеток аспірину.

Суперінтендант провів її до дверей. Коли повернувся, полковник Рейс звернувся до нього тихим голосом з усмішкою на вустах:

– Ну ви, Баттле, і артист! Увійшли в роль люблячого батька просто блискуче.

– Не бачу сенсу витратити час на дівчину, полковнику Рейс. Бо бідолашне дитя або до смерті налякане – в такому разі це було б жорстоко щодо неї, а я не жорстока людина і ніколи жорстоким не був; або ж вона першокласна акторка – тоді ми нічогосінько з неї не видобули б, навіть просидівши тут пів ночі.

Місіс Олівер зітхнула і провела рукою вгору по гривці, аж та стала вертикально, від чого жінка почала скидатися на п'яничку.

– А знаєте, – озвалася вона, – тепер мені здається, що це справа рук цього дівчиська! Добре, що все це відбувається не в книжці, бо читачі не люблять, коли вбивцями виявляються молоді та красиві дівчата. І все-таки я вважаю, що це зробила вона. А ви як думаєте, мсьє Пуаро?

– А я щойно зробив відкриття.

– Знову щось пов'язане з підрахунком балів?

– Саме так. Міс Енн Мередіт перевертає свій листок, розкреслює його й відтак використовує зворотній бік.

– І що це означає?

– Це означає, що їй знайома бідність або ж що вона дуже економна від природи.

– Але її вбрання доволі дороге, – зауважила місіс Олівер.

– Закличте майора Деспарда, – сказав суперінтендант Баттл.

Розділ сьомий. Четвертий убивця?

Деспард увійшов у кімнату швидким енергійним кроком, який нагадав Пуаро щось чи когось.

– Даруйте, що змусили чекати вас так довго, майоре Деспард, – сказав Баттл. – Але я хотів перш за все дозволити дамам якнайшвидше покінчити з цим.

– Не треба вибачень. Я все розумію.

Він сів і звів запитальний погляд на поліціянта.

– Отже, як добре ви знали містера Шайтану? – почав суперінтендант.

– Ми зустрічалися з ним двічі, – рішуче відповів Деспард.

– Лише двічі?

– Саме так.

– За яких обставин це було?

– Близько місяця тому ми обидва були гостями на одній вечері. А тоді він запросив мене на вечірку, що мала бути за тиждень.

– Вечірка відбувалася тут?

– Так.

– Де саме – у цій кімнаті чи у вітальні?

– У всіх кімнатах.

– Бачили цю маленьку річ?

Баттл знову дістав стилет.

Майор Деспард трохи скривив губи.

– Ні, – відказав він. – Того разу я не завважив цю річ, тож не замислив використати її пізніше.

– Немає необхідності випереджати мої запитання, майоре Деспард.

– Перепрошую. Але було очевидно, до чого ви хилите.

На якусь мить запала тиша, а тоді Баттл продовжив свій допит.

– Чи були у вас якісь причини недолюблювати містера Шайтану?

– Повно причин.

– Даруйте? – здивовано перепитав суперінтендант.

– Повно причин недолюблювати, а не вбивати його, – відповів Деспард. – У мене не було ані найменшого бажання вбивати його, але я з превеликим задоволенням його відлупцював би. Шкода. Бо тепер уже запізно.

– І чому ви хотіли відлупцювати Шайтану, майоре Деспард?

– Тому що той даго так і напрошувався отримати по заслугах. У мене аж руки свербіли надавати йому.

– То, може, ви щось про нього знали? Щось компрометувальне, маю на увазі?

– Він занадто пишно виряджався. Його волосся було занадто довгим. Від нього постійно на милю несло парфумом.

– А проте ви прийняли його запрошення на вечерю, – підкреслив Баттл.

– Якби я приймав запрошення лише на ті вечері, де не маю жодних претензій до господарів, то так нікуди і не ходив би, – сухо відповів Деспард.

– Вам подобається світське товариство, хоч ви й не схвалюєте його? – допитувався суперінтендант Баттл.

– Подобається, але ненадовго. Мені подобається повертатися з диких країв до залитих світлом кімнат і жінок у чудовому одязі, до танців, смачної їжі та веселощів. Так-так, попервах це дарує мені задоволення. А потім уся ця штучність мені остогидіє, і я знову хочу забратися кудись геть.

– Ваше життя, мабуть, сповнене небезпек, майоре Деспард. Усі ці подорожі найвіддаленішими куточками світу.

Деспард знизав плечима, а тоді ледь усміхнувся.

– Життя містера Шайтани не було сповнене небезпек. А втім, він мертвий, а я живий!

– Можливо, він вів не таке вже й спокійне життя, як ви собі думаєте, – сказав Баттл багатозначним тоном.

– Що ви маєте на увазі?

– Покійний містер Шайтана любив сунути носа куди не треба, – промовив поліціант.

Його співрозмовник нахилився вперед.

– Хочете сказати, що він занадто цікавився життям інших людей? Що він про щось дізнався?

– Я лише хотів сказати, що він був чоловіком, який занадто цікавився... ем, занадто цікавився жінками.

Майор Деспард відкинувся на своєму стільці. З його вуст зірвався веселий, але радше байдужий смішок.

– Не думаю, що жінки могли серйозно сприймати такого пройдисвіта.

– То хто, на вашу думку, його вбив, майоре?

– Що ж, я знаю, що це не я. І не юна міс Мередіт. Не уявляю, щоб це могла зробити місіс Лоррімер: вона нагадує мені одну з моїх богобоязних тітоньок. Отже, залишається лікар.

– Скажіть, будь ласка, чи вставали ви й ваші компаньйони з-за столу під час гри?

– Я вставав двічі – уперше, щоб узяти попільничку й помішати вугілля в каміні, а вдруге – коли ходив по напої.

– Коли це було?

– Я не можу сказати точно. Перший раз міг бути приблизно о пів на одинадцятую, другий – десь об одинадцятій вечора. Але я не знаю напевне. Місіс Лоррімер підходила до каміна раз і щось казала Шайтані. Власне, я не чув його відповіді, але я й не дуже звертав на них увагу. Тож не можу абсолютно точно стверджувати, що він нічого не відповів. Міс Мередіт трохи походила кімнатою, але не думаю, що вона підходила до каміна. Робертс увесь час вештався сюди-туди – щонайменше три-чотири рази.

– Я поставлю вам запитання від мсьє Пуаро, – усміхнувся Баттл. – Що ви можете сказати про них як про гравців у бридж?

– Міс Мередіт грає непогано. Робертс постійно оголошує дуже багато взятків. Він заслуговує на більші програші, ніж ті, що його спіткають. А місіс Лоррімер – збіса вправна гравчиня.

Суперінтендант обернувся до Пуаро.

– Щось іще, мсьє Пуаро?

Детектив похитав головою.

Деспард продиктував свою адресу в Олбані, побажав усім на добраніч і вийшов з кімнати.

Коли за ним зачинилися двері, Пуаро ледь помітно засовався на місці.

– Що таке? – запитав суперінтендант.

– Та ні, нічого, – відповів чоловічок. – Просто мені щойно подумалося, що він рухається наче тигр. О так – гнучко, легко, як справжнісінький тигр.

– Гм, – лише і видав Баттл у відповідь. – Ну що ж, – він окинув поглядом своїх трьох супутників, – то хто з них це зробив?

Розділ восьмий. Хто ж із них?

Баттл переводив погляд з одного обличчя на інше. І лише одна особа відповіла на його запитання. Місіс Олівер, яка завжди радо висловлювала свою думку, і цього разу не забарилася з вироком.

– Це або дівчина, або лікар, – оголосила вона.

Суперінтендант запитально подивився на інших. Проте жоден із двох чоловіків не палав бажанням озвучувати якісь висновки. Рейс лише похитав головою, а Пуаро обережно розгладив зім'яті листочки з рахунками гри.

– Це зробив хтось із них, – замислено промовив поліціант. – Хтось із них бреше на чому світ стоїть. Але хто саме? Це не просто визначити. Зовсім не просто.

Він помовчав ще якусь мить, а тоді повів далі:

– Спробуймо відштовхуватися від того, що кажуть вони самі. Отже, наш лікар стверджує, що це був Деспард, Деспард вважає, що це був лікар, дівчина думає, це була місіс Лоррімер, а місіс Лоррімер відмовляється кого-небудь підозрювати! Не сильно проясняє ситуацію.

– А може, й проясняє, – пробурмотів Пуаро.

Баттл різко звів на нього очі.

– Вважаєте, тут є за що зачепитися?

Бельгієць лиш відмахнувся рукою.

– Дрібничка. Нічого такого, що могло б допомогти.

Суперінтендант повів далі:

– Отже, ви, джентльмени, не поділіться з нами своїми здогадками...

– Бракує доказів, – стримано промовив Рейс.

– Ох уже ці чоловіки! – зітхнула місіс Олівер, украй розчарована такою надмірною стриманістю.

– Пропоную згрубша прикинути можливі варіанти, – сказав Баттл. Він замислився на хвилю. – Почнімо, мабуть, із лікаря. Він може бути не тим, за кого себе видає. А ще він точно знав би, куди саме потрібно штрикнути стилетом. Але оце й усі аргументи проти нього. Далі візьмімо Деспарда. Це людина зі сталевими нервами. Він звик швидко ухвалювати рішення і може холоднокрівно поводитися у небезпечних ситуаціях. Місіс Лоррімер? Вона теж має витримку й скидається на жінку, яка може мати таємниці. Вона справляє враження людини, яку в житті спіткали біди. З іншого боку, місіс Лоррімер видається мені дуже високоморальною жінкою, такою жінкою, що могла б бути директоркою школи для дівчаток. Важко уявити, щоб вона встромила в когось ножа. Власне кажучи, я не думаю, що це могла бути вона. Ну і нарешті юна міс Мередіт. Ми нічого не знаємо про неї. Вона скидається на звичайну гарненьку сором'язливу дівчину. Але, як я вже сказав, про неї нам нічого не відомо.

– Ми знаємо, що Шайтана вірив, що вона когось убила, – втрутився Пуаро.

– Диявольський розум, схований за янгольським личком, – замислено проговорила місіс Олівер.

– Це може нам якось допомогти, Баттле? – запитав полковник Рейс.

– Ви, мабуть, гадаєте, що це лише нікому не потрібні припущення. Однак у такій справі без припущень ніяк.

– А чи не краще зібрати якусь інформацію про цих людей?

Суперінтендант усміхнувся.

– Ох, до цього ми докладемо максимум зусиль. Гадаю, ви могли б нам із цим допомогти.

– Охоче. Що я можу зробити?

– Це стосується майора Деспарда. Він багато бував за кордоном – у Південній Америці, Східній Африці, Південній Африці. А ви маєте доступ до відповідної інформації, тож могли б щось про нього дізнатися.

Рейс кивнув.

– Буде зроблено. Я зберу всю можливу інформацію.

– Агов, – вигукнула місіс Олівер. – У мене є план. Нас тут четверо – так би мовити, четверо нишпорок, – і їх теж четверо! А чому б нам кожному не взяти на себе одного підозрюваного? Виберемо на свій смак! Полковник Рейс візьметься за майора Деспарда, суперінтендант – за доктора Робертса, я – за Енн Мередіт, а мсьє Пуаро – за місіс Лоррімер. І кожен із нас вестиме своє розслідування!

Баттл похитав головою, висловлюючи рішуче заперечення.

– Ми не можемо так зробити, місіс Олівер. Розумієте, це офіційне розслідування. І я відповідальний за нього. Тож мушу взятися за кожного з підозрюваних. До того ж не можна отак просто сказати «виберемо на свій смак». А що, коли двоє з нас підозрюють ту саму особу? Полковник Рейс не казав, що підозрює майора Деспарда. А мсьє Пуаро, можливо, не захоче зосередитися виключно на місіс Лоррімер.

– Це був такий хороший план, – із жалем зітхнула жінка. – Такий елегантний. – Тоді вона трохи збадьорилася і додала: – Але ж ви не проти, щоб я провела власне невеличке розслідування, правда?

– Ні, – повільно протягнув поліціант. – Я не можу сказати, що проти. Власне кажучи, я не маю права заборонити вам. Оскільки ви були сьогодні на цьому прийомі, то можете робити все, на що вас підштовхує власна цікавість чи відчуття. Але я хотів би наголосити, місіс Олівер, що трохи обережності не завадить.

– Та я буду самим утіленням розсудливості, – запевнила вона. – Я ані слова, ані найменшого словечка ні про що... – продовжила письменниця, трохи затинаючись.

– Гадаю, суперінтендант не це мав на увазі, – втрутився Еркюль Пуаро. – Він хотів сказати, що ви матимете справу з людиною, на чиїх руках, наскільки нам відомо, уже щонайменше дві смерті. Тож у разі потреби така людина без вагань зможе вбити і втретє.

Місіс Олівер подивилася на нього вдумливим поглядом, а тоді чарівно всміхнулася –

такою солодковою усмішкою маленької дівчинки-бешкетниці.

– «Вас попередили», – зачитувала вона. – Дякую, мсьє Пуаро. Я поводитимусь обережно. Але не збираюся сидіти склавши руки.

Детектив граційно вклонився.

– Дозвольте сказати, мадам, що я вражений вашою сміливістю.

– Сподіваюся, – сказала місіс Олівер, виструнчившись на своєму стільчику й говорячи неначе голова засідання якогось комітету, – що ми ділитимемося всією отриманою інформацією, тобто нічого не будемо приховувати одне від одного. Звісно ж, якісь здогадки чи відчуття можна тримати при собі.

Суперінтендант Баттл лиш зітхнув.

– Місіс Олівер, та це ж не детективний роман, – сказав він.

– Звісно, що всю інформацію треба буде передавати поліції, – підхопив Рейс.

Він промовив цю фразу своїм максимально армійським тоном, а потім додав із веселим вогником в очах:

– Я впевнений, що ви, місіс Олівер, гратимете чесно. Заплямована рукавичка, відбиток пальця на склянці для зубної щітки чи шматочок обгорілого паперу – хай що то буде, ви обов'язково передасте цю річ нашому суперінтендантові Баттлу.

– Можете сміятися з мене скільки завгодно, – відказала місіс Олівер. – Але жіноча інтуїція...

Вона рішуче закивала головою.

Рейс звівся на ноги.

– Я знайду для вас інформацію про Деспарда. Проте це може зайняти трохи часу. Чи є ще щось, що я можу зробити?

– Я не думаю, дякую, сер. Може, маєте якісь поради? Я буду вдячний за будь-які підказки.

– Що ж, я звернув би особливу увагу на будь-які інциденти зі стріляниною, отруєнням чи нещасними випадками, пов'язані з нашими підозрюваними, але, гадаю, ви вже й самі про це подумали.

– Так-так, подумав, сер.

– Чудово, Баттле. Не мені вас учити. Добраніч, місіс Олівер. Доброї ночі, мсьє Пуаро.

І наостанок кивнувши Баттлу, полковник Рейс вийшов із кімнати.

– А хто він, цей полковник Рейс? – запитала письменниця.

– Дуже шанована в армії людина, – відповів суперінтендант. – Свого часу він багато поїздив по світу. Майже немає таких закутків на планеті, про які він не знав би.

– Агент Таємної служби, я так розумію, – підсумувала жінка. – Я знаю, що ви не можете мені про це сказати. Але інакше його не запросили б сьогодні. Четверо вбивць та четверо нишпорок: Скотленд-Ярд, Таємна служба, приватний детектив і майстриня детективного жанру. Розумна ідея.

Пуаро похитав головою.

– Ви помиляєтесь, мадам. Це була дуже дурна ідея. Тигра налякали, і тигр атакував.

– Тигр? Чому тигр?

– Під тигром я маю на увазі вбивцю, – відповів бельгієць.

– Як, на вашу думку, правильно діяти, мсьє Пуаро? – прямо запитав Баттл. – Це перше запитання. І ще я хотів би дізнатися, які ви склали психологічні портрети цих чотирьох людей. Ви ж бо це вельми любляєте.

Пуаро, який і далі розпрямляв листочки з рахунками гри, промовив:

– Ви маєте рацію: психологія дуже важлива. Ми знаємо, яке саме вбивство було скоєне і як саме його скоїли. Якщо ми знатимемо психологічний портрет людини і знатимемо, що з психологічної точки зору вона не могла вчинити такого злочину, то зможемо викреслити цю особу зі списку підозрюваних. Нам уже щось відомо про цих людей. У нас усіх склалося певне враження про них, ми знаємо стратегії їхньої поведінки, ми дещо дізналися про їхній склад розуму та характер із того, які вони гравці в бридж, і від вивчення їхнього почерку з оцих листків. Але – на жаль! – дуже нелегко робити якісь однозначні висновки. Для такого вбивства потрібна відвага і сталеві нерви. Отже, це має бути людина, що здатна йти на чималий ризик. Що ж, у нас є доктор Робертс, який любить блефувати й оголошувати більше взяток, ніж може взяти. Тобто це чоловік, що має цілковиту впевненість у власних силах і може повернути будь-яку найнебезпечнішу затію. Його психологічний портрет ідеально пасує до портрета убивці. Можна було б сказати, що це автоматично викреслює міс Мередіт, адже вона сором'язлива, боїться йти на ризик у картах, обережна, ощадлива,

розсудлива і їй бракує впевненості в собі. Такий тип особистості зовсім не підходить для здійснення якогось зухвалого й ризикованого злочину. Але боязка людина здатна вбити зі страху. Перелякана нервова особистість може впасти у відчай і від безвиході перетворитися на загнаного щура. Якби міс Мередіт учинила злочин у минулому і якби вона вірила, що містер Шайтана знає обставини цього злочину й хоче видати її, вона ошаліла б від жаху і не зупинилася б ні перед чим, щоб урятувати себе. У підсумку ми отримали б те саме, хоча й іншим способом – не холоднокровне, зухвале вбивство, а вбивство з відчаю та паніки. Далі у нас майор Деспард – холоднокровний, не в тім'я битий чоловіча, готовий піти на ризик у разі потреби. Він зважив би усі за та проти і, побачивши, що шанси на його боці, як завжди, обрав би радше активно діяти, аніж пасивно вичікувати, адже він людина, яка не боїться небезпек, якщо знає, що ризик буде виправданий. Ну і нарешті місіс Лоррімер – літня жінка, але жінка з неабиякими розумовими здібностями і твердим характером. У неї математичний склад розуму. Вона, ймовірно, найрозумніша у цій четвірці. Чесно кажучи, якби місіс Лоррімер скоїла злочин, то від неї я очікував би не спонтанного, а ретельно спланованого вбивства. Я уявляю, як вона неспішно й поволі продумує кожен крок, переконуючись, що в її плані немає жодної вади. Ось чому її я підозрюю трохи менше, ніж решту. З іншого боку, вона найсильніша особистість серед підозрюваних. Тож якби вона вже вирішила щось зробити, то довела б свою справу до кінця без найменшого ганджу. Така людина ніколи не звертає з обраного шляху.

Пуаро зробив паузу, а тоді провадив далі:

– Що ж, як бачимо, це все нам не сильно допомагає. Відповідно, у нашому розслідуванні є лише один шлях: ми маємо повернутися в минуле.

Баттл зітхнув.

– Так, ви маєте рацію, – пробурмотів він.

– Отже, містер Шайтана вважав, що кожна з цих чотирьох осіб учинила вбивство. Чи були в нього якісь докази? Чи це були лише здогадки? Цього ми не знаємо. Навряд чи він міг мати докази щодо всіх чотирьох випадків...

– Тут я з вами згоден, – перебив Баттл, киваючи головою. – Це було б занадто великим збігом обставин.

– Гадаю, що все могло бути так: припустімо, десь зав'язується розмова про вбивство і містер Шайтана вловлює дивний вираз обличчя когось із присутніх. А він дуже вправно й легко зчитував найменші порухи міміки обличчя. Тоді він задля розваги вирішує провести свій невеличкий експеримент – починає якусь зовсім безневинну розмову, під час якої вивчає свого співрозмовника, помічаючи, коли той ледь відсахнеться, насупиться чи спробує змінити тему. Таке не важко повернути. Якщо ви підозрюєте певну таємницю, то це найпростіший спосіб підтвердити свою підозру. Тоді ви відзначаєте про себе реакцію

співрозмовника на кожне слово й кожну фразу, бо знаєте, на що саме звертати увагу.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65263137&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Сноски

1

Напоготові (фр.). (Тут і далі прим. пер.)

2

Місто-сад (англ. garden city). Місто, житлові квартали якого оточені сільським ландшафтом.

3

А все-таки (фр.).

4

Презирливе прізвисько італійця, іспанця чи португальця.

5

Вулиця в центральній, дорогій частині Лондона.

6

Дуже дякую (фр.).

7

Злочини з пристрасті (фр.).

8

Поліційне звання у Великій Британії. Вище за рангом від головного інспектора.

9

Повноти (фр.).

10

Пережиток минулого (фр.).

11

Забобон, згідно з яким, коли якась важлива розмова несподівано переривається, на годиннику має бути «двадцять по». Також вважається, що в цю мить над присутніми пролітає янгол. Несхрещені ноги – передвісники біди, тому і янгол чорного кольору.

12

Початкова заявка у грі, що сигналізує хорошу руку (карти, видані гравцеві) і забороняє партнеру пасувати.

13

Заявка, що підвищує ціну поточної гри.

14

Гейм – частина партії в бридж, за яку одна з пар набирає 100 балів. Два виграні гейми називають робером. Робер – фінал гри.

15

Мій друже (фр.).

16

Яка дитячість! (фр.).

17

Тлумак – партнер розігравальника (людини, що зробила останню заявку). Тлумак викладає свої карти на стіл так, щоб їх бачили всі гравці, і ними ходить розігравальник.

18

Позером (фр.).